

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова</i> TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR	14-22
<i>Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich</i> DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023)	23-34
<i>Бобожонова Феруза Хаятовна</i> СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ҲРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ	35-40
<i>Halimov Tal'at</i> XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	41-45
<i>Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich</i> ALEKSANDR BEKOVICH-CHERKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI	46-54
<i>Tilavova Shahnoza Salohitdinovna</i> MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR	55-59
<i>Жайнаров Обиджон Ҳамид Ҳғли</i> XX АСР 20-ЙИЛЛАРИДА ҲЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ҲЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА).....	60-64
<i>Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li</i> NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024)	65-73
<i>Umarov Baxtishod</i> SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA)..	74-79
<i>Йўлдошев Салимжон Валиевич</i> ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ҲЙИНЛАРИ	80-85
<i>Askarov Azimjon Odiljon o'g'li</i> O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI	86-91
<i>Eshchanov Hurmat Matnazarovich</i> O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI.....	92-95
<i>Azamatova Gulmira Bayirbekovna</i> O'ZBEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOYIY-IQTISODIY	

OMILLAR	96-100
<i>Raimov Mamasoat Safar o'g'li</i> ESKI TERMIZ HAQIDA TARIXIY MA'LUMOTLAR	101-105
<i>Usmanov Jahongir Xo'jaqulovich</i> MARKAZIY OSIYO TARIXSHUNOSLIGIDA ILK ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI	106-109
<i>Usmanova Inobat Ibragimovna</i> PROCESSES OF GEOGRAPHICAL LOCATION OF THE IRON AGE POPULATION OF UZBEKISTAN	110-115
<i>Bekmirzayev Islomjon Ibrohim o'g'li</i> O'RTA G'OVASOY HUDUDI QADIMGI DAVR AHOLI TURAR-JOYLARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	116-120
<i>Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich</i> BUXORDAGI "MASJIDI BALAND" MASJIDI QURILISHI VA TARIXI	121-125
<i>Rajabova Sabohat Bobirovna</i> IQTISODIY HAYOTDA TADBIRKOR AYOLLARNING TUTGAN O'RNI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	126-132
<i>Aloxunov Alisher Ahmadjonovich</i> ARXELOGIYADA GEOGRAFIK AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING ASOSIY IMKONIYATLARI XUSUSIDA	133-138
<i>Sharopov Saidusmon Saidaxmadovich</i> XIX ASR OXIRI VA XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING JANUBISHARQIY HUDUDI SHAHARLARI, XUSUSAN QARSHI, SHAHRISABZ VA KITOB SHAHARLARINI RUS TARIXCHILARI ASARLARIDA YORITILISHI	139-144
<i>Axmedova Gulchehra O'skinovna</i> SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI	145-149
<i>Abduraximov Husniddin</i> O'ZBEKISTON VA AVSTRIYA RESPUBLIKASI O'RTASIDA INVESTITSIYAVIY, HUQUQIY HAMDA ILM-FAN SOHASIDA HAMKORLIKNING MUSTAHKAMLANISHI	150-158
<i>Turopova Mohidil Turdiyevna</i> O'ZBEKISTON JUNUBIY HUDUDLARI TOPONIMIKASINING TABIAT BILAN BOG'LIQLIGI VA URF-ODATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	159-163
<i>Annayeva Zarifa Musurmonqulovna</i> EKOLOGIK HOLATNI BARQARORLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	164-168
<i>Ahmadov Xurshid San'atovich</i> "CHIG'ATOY IMLOSI" VA MILLIY ZIYOLILAR	169-175
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O'ZBEKISTON VA GERMANIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	176-179

<i>Жумаева Шоҳида Чориевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	180-186
<i>Elmuratova Umida Farxadovna</i> TA'LIM IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHNING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	187-191
<i>Nazarov Otabek Muzrobovich</i> XX ASRNING 80-YILLARI QATAG'ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOYIY- IQTISODIY JARAYONLARGA TA'SIRI	192-197
<i>Kupaysinov Ismoyiljon Ahmadjanovich</i> 1950-1990 YILLARDA ANDIJON OBLASTI JAMOAT TRANSPORTI FAOLIYATI VA UNDAGI AYRIM MUAOMMOLARNI MATBUOTDA YORITISHI ("KOMMUNIST" GAZETASI MATERIALLARI MISOLIDA)	198-202
<i>Oripova Laylo Zafarovna</i> O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI FAOLIYATI TARIXIGA NAZAR	203-207
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
<i>Magsud Azad Guliyev</i> OZARBAYJONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISH: SO'ROQ NATIJALARINI TAHLIL QILISH	208-214
<i>Глазова Марина Викторовна</i> ВКЛАД «ЗЕЛЕНОВОГО» УЧЁТА В ФИНАНСОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ В УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КОМПАНИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	215-231
<i>Oratov Jaxongir Jurayevich</i> RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI VAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR	232-238
<i>Шадиева Дилдора Хамидовна</i> БАНК СОҲАСИГА РАҚАМЛАШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ТАЪСИР	239-243
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> TURISTIK KORXONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RAQOBATBARDOSHLIGINI VAHOLASH	244-255
<i>Sattarov Umirzoq Normengovich</i> MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONI... ..	256-262
<i>Хамдамов Шавкат Комилович</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА И БОРЬБА С БЕДНОСТЬЮ: СТРАТЕГИИ ФИНАНСИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	263-267
<i>Хайитов Жамшид Холвоевич</i> ИҚТИСОДИЁТДА ОБОДОНЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ДАВР ТАЛАБИ	268-272
<i>Xurramov Azamat Fayzullayevich</i> BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIGI SEKTORINING O'RNI VA AHAMIYATI	273-278

Алимханова Нигора Алимхановна
 ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Жумаев Ойбек Маратович
 О‘ЗБЕКИСТОНДА КАМБАГ‘АЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ДИНАМИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЙOSIY
 ИНАТЛАРИ 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
 ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович
 ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон
 АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ
 ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳаййо Шuhrat qizi
 О‘ЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION
 ТАФАККУРИНИ OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY
 ТАHLILLAR..... 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich
 OILANING IJTIMOIIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-
 AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug'bek Rahbarovich
 AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH
 MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna
 SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA
 MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович
 ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ
 ТУТГАН ЎРНИ..... 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich
 BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR
 TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li
 MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна
 ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР
 ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich
 JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOIIY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY
 QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

<i>Suvanov Ilhom Abdixalilovich</i> AXBOROT-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI	365-371
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA OILA VA TARBIYA MASALALARI	372-376
<i>Kayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING JAMIYAT VA IJTIMOYIY TARAQQIYOT TO'G'RISIDAGI QARASHLARI	377-381
<i>G'ulomov Obid G'ayratovich</i> YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-MADANIY OMILLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	382-385
<i>Панжиев Сухроб</i> ГЛОБАЛЛАШУВ ВА ҒОЯВИЙ ТАҲДИДЛАР ДАВРИДА ҲАҚИҚАТ ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ	386-391
<i>Matnazarova Muhayyo Axmetjanovna, Azimova Charos Azamatovna</i> “ETNOS”, “MILLAT” TUSHUNCHALARINING MAZMUN-MOHİYATI VA ULARNING ILMIY- NAZARIY TAHLILI	392-398
<i>Amanov Alisher Kaxramonovich</i> VAQTNILMIY JIHATDAN TAHLIL QILISH HAMDA UNI FALSAFIY VA MADANIY NUQTAI NAZARDAN O'RGANISH	399-404
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Пайзибаева Мадинахон Собиржон қизи</i> БРИТАНИЯ ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА КЕЛЬТ МИФОЛОГИЯСИНИНГ ТАЪСИРИ ВА ЎРНИ	405-409
<i>Tevosyan Gayane Arturovna</i> O'ZBEK VA RUS TILI GRAMMATIKASINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI	410-417
<i>Boynazarov Islom Abduxalimovich</i> INGLIZ TILIDAGI FALSAFIY TERMINLARDA SINONIMIYA HODISASI	418-421
<i>Bahriddinova Yulduzxon Bahriddin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI BOTANIK TERMINLARNING NOMINATIV TAHLILI VA BINAR NOMLANISHI	422-426
<i>Javliyev Mansurbek Odil o'g'li</i> KONSEPT TUSHUNCHASINING HOZIRGI ZAMON LINGVISTIKASIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	427-431
<i>Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich</i> PARALLEL KORPUSLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	432-436
<i>Rahimova Shahnoza Palvannozirovna</i> INGLIZ TILIDAGI IBORALARNI O'RGANISHDA TARJIMA MUAMMOLARI	437-442
<i>Muhamadiyev Timur Urazovich</i> INGLIZ TILIDAGI OAVDA OMMAVIYLASHMAGAN IBORALARDAN FOYDALANISH	443-446

<i>Панжиева Насиба Нармахматовна</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ	447-451
<i>Умирова Дилфуза Суюновна, Асадов Шухрат</i> ОБРАЗОВАНИЕ ЯВЛЯЕТСЯ НЕОТЪЕМЛЕМОЙ И НЕПРЕРЫВНОЙ ЧАСТЬЮ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА	452-456
<i>Ибрагимова Мохира Муратовна</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ И ЕГО ФУНКЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИРДЖИНИИ ВУЛЬФ	457-464
<i>Тойчиева Насибахон Суранбаевна, Ткебучава Ирина Георгиевна, Темирова Шоира Гайбуллаевна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ ЛИНГВИСТИКИ	465-477
<i>Nurimova Diyora</i> LIRIK DISKURS VA UNING MOHIYATI	478-482
<i>Axmadjonova Mohinur Iqboljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA NUTQ AKTLARINING SEMANTIK TUZILISH TAHLILI	483-491
<i>Jumanazarov Shukurali Tashmamatovich</i> KORPUS TUZISH TEXNOLOGIYASI.....	492-495
<i>Samadova Oydin Ilxomjon qizi</i> FRAZEOLOGIK BIRLIK TUSHUNCHASI HAMDA UNING QO'LLANILISHI	496-500
<i>Xatrayeva Rano Rajabovna</i> XX ASR INGLIZ ILMIY FANTASTIKASINI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI	501-505
<i>Ermatov Ixtiyor, Mamatqulov Azizbek</i> A.HOJIYEVNING TERMINOLOGIK LUG'ATLARI XUSUSIDA	506-510
<i>Muxtorova Moxlaroyim</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TANBEH BERISHNI BILDIRUVCHI BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	511-517
<i>Abdullayeva Nilufar Ramazonovna, Aliqulova Rohila</i> O'SIMLIK NOMLARI BILAN BOG'LIQ TARBIYAGA OID MAQOL VA MATALLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	518-521
<i>Носирова Мубина Олимовна</i> СПЕЦИФИКА ОТРАЖЕНИЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИХ ПОСЛОВИЦ В СЛОВАРЯХ РАЗНОСИСТЕМНЫХ ЯЗЫКОВ	522-528
<i>Хасанов Зафар Бахтиyorovich</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA SPORT ATAMALARINI O'RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI	529-534
<i>Рахматов Бекзод Уктам угли</i> СОЦИАЛЬНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПОНЯТИЯ «УЧИТЕЛЬ»	535-539

Yaxyoyev Fayzullo muhammadsoli o'g'li
XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA ALISHER NAVOIY LIRIKASIGA DOIR MATNSHUNOSLIK
BILAN BOG'LIQ TALQINLAR..... 540-546

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
KORPUS TURLARINING LINGVISTIKA SOHASINI TARAQQIY ETTIRISHDAGI
AHAMIYATI 547-551

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович
МАЪНАВИЙ ЗИЁН КОМПЕНСАЦИЯСИ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ВА
АМАЛИЙ MASALALARI 552-559

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li
MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI 560-564

Элмуродов Ҳусан Элмуродович
МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ СОҲАСИДА ЎҚУВДАН ҲАМДА БИЛИМ ВА
КЎНИКМАЛАРИ ТЕКШИРУВДАН ЎТМАГАНДА ИШДАН ЧЕТЛАШТИРИШ..... 565-572

Аслонова Лайло Олимовна
ИЛМИЙ ХОДИМЛАР ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИ БЕЛГИЛАШНИНГ АЙРИМ
MASALALARI 573-583

Файзиева Гулрух Мухаммади кизи
НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ В СФЕРЕ ГАРАНТИИ ПРАВО НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ
ЖИЛИЩА 584-588

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В СФЕРЕ
ДОСУДЕБНОГО УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН..... 589-593

Tosheva Maftuna Anvar qizi
AXLOQQA QARSHI JINOYATLARNING JINOYAT-HUQUQIY JIHATLARI 594-600

Халилов Дониёр Нортажиевич
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ И
СВОБОД В СОЦИАЛЬНОМ ГОСУДАРСТВЕ 601-607

Файзуллаева Нигорахон Равшановна
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
КУЛЬТУРНОГО ПРАВА 608-618

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi
OLIIY TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM DASTURLARINI LOYIHALASHTIRISH ASOSIDA PEDAGOGIK
TA'LIM METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 619-626

Ubaydullaeva Jamila Hurramovna
DARS TURLARI VA DARSNI REJALASHTIRISHGA NISBATAN YONDOSHUVLAR 627-631

- Ro'ziyeva Nazira Yodgorovna, Panjjeva O'g'ilshod Baxodir qizi, Jo'raev Baxodir Norbo'tayevich*
O'QUVCHILARGA TABIATNI ASRASH VA EZOZLASHNI "YASHIL MAKON" MILLIY
TEKNOLOGIYA LOYIHASI ASOSIDA AMALIY ANJUMANLAR ORQALI OLIB BORISH 632-640
- Юлдошев Рустам Дилшод угли*
РОЛЬ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА И КОММУНИКАТИВНОМ
ПРОЦЕССЕ 641-645
- Razzakov Baxrom Abdug'afurovich*
BO'LAJAK MUHANDISLAR UCHUN OG'ZAKI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH:
INGLIZ TILI DARSLARIDA TRANSPORT TERMINOLOGIYASINI
O'RGANISHGA MISOLIDA..... 646-650
- Salimova Shahlo Sayfulloyevna*
TA'LIM TIZIMIDA XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMO VA ISTIQBOLLARI 651-656
- Kuchkarova Arofathon*
MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH
(GEOGEBRA DASTURI MISOLIDA) 657-661
- Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna*
YOZISH BO'YICHA KO'RSATMALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY AMERIKA
INGLIZ TILI KORPUSINING (COCA) ROLI 662-669
- Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li*
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH
ISTIQBOLLARI 670-675
- Saidova Surayyo Yarqulovna*
NOFILOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI O'QISH KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHDA SOHAVIY MATNLAR XUSUSIYATLARI VA MATN TANLASH
TAMOYILLARI 676-686
- Djalolov Furqat Fattohovich*
UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH
VA SIFATINI YAXSHILASH YO'LLARI 687-691
- Niyazova Minara Baxramovna*
TEKNIKA OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI FRANSUZ TILIGA QIZIQTIRISHNING
O'ZIGA XOS JIHATLARI..... 692-697
- Amrillayev Husniddin Ashrab o'g'li*
OLIY TA'LIMDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING
PEDAGOGIK JIHATLARI 698-702
- Boboyeva Zarifa Jahonqulovna*
SPORT TAYYORGARLIK JARAYONLARINING ADAPTIV MEXANIZMLARI..... 703-708
- O'rozov Shahobiddin Ziyadullayevich*
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA DAVLATNI BOSHQARISH TAMOIYILLARI..... 709-713
- Muxtshamova Parvina Zahitovna*
ESL DARSLARIDA HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH 714-716

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

THE INFLUENCE OF REPRESSIVE POLICIES IN THE 80S OF THE XX CENTURY ON SOCIO-ECONOMIC PROCESSES IN SURKHANDARYA

Nazarov Otabek Muzrobovich,

Teacher of Termiz University of Economics and Service
E-mail: otabeknazarov8080@gmail.com

Abstract. In this article, the media coverage, results, and consequences of the “cotton case” and “Uzbeks case” carried out by the investigative team led by Gdlyan and Ivanov in Uzbekistan in 1983-1989 are studied. At the same time, articles published on this topic in the periodical press were mutually analyzed to slander the people or repress them with false accusations.

Key words: reconstruction, cotton case, press, Gdlyan and Ivanov group, press publications, unjustly accused, slander.

XX ASRNING 80-YILLARI QATAG‘ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOY-IQTISODIY JARAYONLARGA TA‘SIRI

Nazarov Otabek Muzrobovich,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistonda 1983-1989 yillarda amalga Gdlyan va Ivanov boshchiligidagi tergov guruhi tomonidan amalga oshirilgan «paxta ishi», «o‘zbeklar ishi» nomli o‘ylab topilgan uydirmalarning Surxondaryo viloyatdagi natijalari, oqibatlarini o‘rganilgan. Ayni vaqtda davriy matbuotda shu mavzu yuzasidan yoritilgan maqolalarning xalqini qoralash yoki yolg‘on ayblaovlar bilan qatag‘on qilishni o‘zaro tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: qayta qurish, paxta ishi, matbuot, Gdlyan va Ivanov guruhi, matbuot nashrlari, nohaq ayblanganlar, bo‘hton.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N29>

Kirish. 1985-yil 23-aprelda e‘lon qilingan “qayta qurish” ittifoqning chuqur ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy tushkunlikni boshdan kechirayotgani, sotsializm qurish rejasi amalga oshmaganidan dalolat edi. Qayta qurish e‘lon qilinishidan oldinroq 1983-yilda Y.Andropov ko‘rsatmasi bilan boshlangan “paxta ishi” bu vaqtga kelib bir guruh markazdan yuborilgan “desantchilar” tomonidan avjiga oldirilayotgan edi. [5] “Paxta ishi” deb nom olgan qatag‘onlik siyosati O‘zbekistonda “qayta qurish” islohotlari bilan aralashib ketdi.

Bu davrda sovet jamiyatida turmush darajasi va sifati, o‘rtacha umr kechirish darajasi, xususan, bolalar o‘limi, aholini keng iste‘mol mollari va xizmatlari bilan ta‘minlash ko‘rsatkichlari bo‘yicha sovet ittifoqi nafaqat rivojlangan, balki taraqqiyoti o‘rtacha darajadagi kapitalistik mamlakatlardan ham ancha orqada qolib ketdi[6, 54-b]. Xususan, O‘zbekiston viloyatlaridagi ahvol undan-da og‘irroq edi.

Respublikaning boshqa hududlari singari Surxondaryo viloyatdagi aholi turmush darajasining yomonlashuvi iste'mol mahsulotlarining yetishmasligi aholi noroziliklariga sabab bo'ldi. 80-yillarning so'nggi yillarida aholining ijtimoiy ahvoli yanada yomonlashdi. Respublikadagi ijtimoiy ahvol, odamlarning ijtimoiy ta'minoti va ularni ijtimoiy himoya qilish mutlaqo qoniqarsiz bo'lib, qishloq aholisining atigi 5 foizi kanalizatsiya va vodoprovod bilan, salkam 50 foizi ichimlik suvi bilan, 17 foizi tabiiy gaz bilan ta'minlangan edi, xolos.[3, 48-bet]

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqola umum qabul qilingan tarixiy metodlar — tarixiylik, qiyosiy-mantiqiy tahlil, ketma-ketlik, xolislik tamoyillari asosida yoritilgan bo'lib, XX asrning 80-yillaridagi paxta ishi qatag'onlik siyosatining Surxondaryo viloyatidagi ijtimoiy oqibatlari arxiv ma'lumotlari va asarlar tahlili asosida yoritilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

XX asrning 80-yillarida O'zbekistondagi paxta ishi siyosati oqibatlari haqidagi ma'lumotlar O'zbekiston Milliy arxivining 1714-fondi, Surxondaryo viloyati arxivining 45, 50, 72, 100 fondlarida uchraydi. Maqolani yozishda arxiv hujjatlaridan tashqari, aynan tadqiq qilingan davr haqida A.Azizxo'jayev, F.Razzoqov Q.Rajabov, I.Alimov, I.Yo'ldoshev, S.Abashin, A.Avtarxanov, A.Bezborodov, N.Yeliseyeva, V.Shestakovlarning asarlari, N.Muxiddinov O'.Omonova, A.Rashidovlarning nashr etgan xotira esdaliklari, hisobot to'plamlar, risola asarlari, davriy nashrlardagi ma'lumotlardan foydalanildi.

Tahlil va natijalar.

XX asrning 70-80-yillarida O'zbekistonda yetishtirilgan paxta xom ashyosining 93-94 foizi, oltinning barchasi Markazga olib ketilgan holda, mahalliy aholining iste'mol mahsulotlariga bo'lgan ehtiyoji tobora oshib bordi. Bu ehtiyoj asosan Ittifoqning boshqa mintaqalaridan don va go'shtning 70 foizi, kartoshkaning 60 foizi, qand, quruq sut va bolalar oziq-ovqatlarining 100 foizi va boshqa mahsulotlar yurtimizga olib kelingan. Respublika aholisining eng zarur oziq-ovqat mahsulotlari iste'moli darajasi yillar davomida o'zgarmay qoldi. Chunonchi, O'zbekistonda 1975-yilda kishi boshiga go'sht va go'sht mahsulotlari iste'moli 31 kg, sut va sut mahsulotlari 165 kg, tuxum iste'moli 93 dona, baliq iste'moli 4,0 kg ni tashkil qilgan bo'lsa, 1990-yilga kelib bu ko'rsatkich mos ravishda go'sht va go'sht mahsulotlari bo'yicha 32 kg, sut va sut mahsulotlari bo'yicha 210 kg, tuxum 120 dona, baliq 4,9 kg ni tashkil etgan.[3, 58-bet]

1980-yil 1-noyabr holati bo'yicha Surxondaryo viloyat kolxoz va sovxozlaridagi sug'oriladigan yer maydoni 281,7 ming gektar, yaylovlar 939,6 ming gektar, bog'lar va uzumzorlar 19,4 ming gektar bo'lgan. 13 ming gektari aholining tomorqalari tashkil etgan (kolxozlarda 6,1 ming ga, sovxozlarda 6,9 ming ga). Jami sug'oriladigan yerlarning 54,5% yoki 153,1 ming gektar yerga paxta, 53,9 ming gektarga g'alla, kartoshka 1,0 gektar, sabzavotlar uchun 6,6 ming gektar, polizga 2,3 ming gektar, yem-xashak uchun 67,4 ming gektar ajratilgan edi.[13, c. 97,100,101]

Sug'oriladigan ekin maydonlari sho'rlanishiga yo'l qo'yilmay, to'liq foydalanilgan.1981 yilda Markaz tomonidan belgilangan reja bo'yicha Surxondaryo viloyati 600000 tonna paxta topshirishi zarur edi. Taqqoslash uchun qo'shni Qashqadaryoda 560 ming tonna majburiyat yuklangan edi.[13, c. 100, 105, 106, 107-b].

1981-yilda shahar aholisining nisbati 18,7% bo'ldi. Qolgani esa qishloq xo'jaligida yashagan. 1986 yil 1 yanvar holatiga ko'ra, Surxondaryo viloyati aholisining soni 1133 ming

kishi, shundan 910 ming kishi qishloqlarda yashashi qayd etilgan. O'zbekistonda ijtimoiy soha, fan, ta'lim, madaniyat va sog'liqni saqlash rivoji Ittifoq ko'rsatkichidan eng past darajada qolgan. Shaharliklar 210 ming, maktab o'quvchilari 296,1 ming, maktabgacha ta'lim muassasalari bolalari 66,9 ming, oliy ta'limda 4 ming, o'rta maxsus bilim yurtlarida 10,4 ming talaba bo'lgan. 1985-yilda viloyatda 48 ta kolxoz va 82 ta sovxoz bo'lib, ularda jami 167,8 ming ishchisi bor edi [8, 29-b]. Qolgan 377,8 ming kishidan chaqaloqlar, pensionerlar, harbiylar, maktab, oliy va o'rta maxsus bilim yurtlari o'qituvchilari, bog'cha muassasalaridagi tarbiyachilar, tibbiyot xodimlari, quruvchilar, irrigatorlar, partiya va sovet idoralari xodimlari, sud-huquq, ichki ishlar tizimi xodimlari, shofyorlar, davlat tashkilotlari ishchilari, kommunal xizmat xodimlari, madaniyat tashkilotlari xodimlari va shu kabi muassasa xizmatchilari olib tashlangan taqdirda ham Surxondaryo qishloqlarida eng kamida 100-120 ming ishsiz bo'lganligi ma'lum bo'ladi.

Viloyatda qishloq xo'jaligining boshqa tarmoqlari va sanoatni rivojlantirish orqali ishsizlikni bartaraf etish mumkin edi. Ammo paxta monopoliyasi yo'l bermadi. Garchi Surxondaryo paxta va boshqa xom ashyoning koni bo'lsa-da, undan tayyor mahsulot ishlab chiqarish uchun chora-tadbir qilinmadi [10, 14-b]. Statistik ma'lumotlarga qaraganda, 1960-yilda 80 ming pogon metr gazlama ishlab chiqarilgan bo'lsa, shundan keyin to 1980 yillarga qadar to'xtab turdi. Keyin 1982-yilda atigi 7 ming, 1983-yilda 8 ming, 1984-yilda 7 ming pogon metr gazlama ishlab chiqarilib, 1985-yilda batamom to'xtatildi. Viloyatdagi yagona tikuvchilik fabrikasi Termiz shahrida joylashgan bo'lib, 1985-yilda atigi 10 ming dona yuqori trikotaj mahsulotini ishlab chiqardi. Bu ko'rsatkich Buxoroda 3988 ming, Jizzaxda 3839 ming, Samarqandda 3022 ming, Xorazmda 25 ming, Toshkent viloyatida 652 mingni tashkil qildi. Trikotaj ishlab chiqarish hajmi bo'yicha Surxondaryo viloyati Navoiy bilan teng, Qoraqalpog'istondan sal yuqori (7 ming) bo'ldi [14, c. 79]. Viloyat pillachilikning asosiy makoni bo'lishiga qaramay, 1984-yilda 1016 ming metr kvadrat tayyorlanishi rejalashtirilgan bo'lsa-da amalda bu natijaga erishilmadi [7, 187-b]. 1985-yilda 1427 tonna pilla yetishtirib, ishlab chiqargan mahsuloti bor-yo'g'i 1366 pogon metrni tashkil qilgan. Unga ham zarur bo'lgan ip chetdan keltirilgan. Vaholanki, o'sha yili Namangan viloyatida 76231, Farg'onada 55066, Samarqandda 11739 pogon metr ipak gazlama ishlab chiqarilgan edi [13, c. 79].

Viloyatning yirik chorvachilik markazi bo'lgan Boysun tumani faqat 1990 yildagina davlatga go'sht topshirish rejasini bajara olgan. Ungacha 15 yil davomida rejani bajarish imkoni bo'lmagan. Sut esa 84 foiz ado qilingan. Lekin 1989 yilga nisbatan 115 tonna ko'p bo'ldi. 1990 yilda tuman bo'yicha atigi 2 ming tonna g'alla yetishtirilgan [9, 186-b]. Viloyat bo'yicha 1986-1989-yillarda ko'pgina xo'jaliklarda go'sht va sut topshirish rejalari barbod bo'ldi.

Sovet davlatidagi rejali iqtisodiyot hech qanday iqtisodiy qonuniyatlar va obyektiv sabablarni tan olmas edi. Reja qanday bo'lmasin bajarilishi shart va zarur edi. Markaz bir tomondan O'zbekistonga bajarib bo'lmaydigan rejani taqdim etar, ikkinchi tomondan o'zbek paxtakorlarining og'ir mehnatiga juda past narx belgilar, bu ishi bilan O'zbekistonda qo'shib yozishni keltirib chiqardi. Rejani bajarmaslik partiyadan o'chirilib, mansabidan ajralish yoki jinoiy javobgarlikka tortilishgacha borar edi. Rejani bajarish uchun kolxoz va sovxozlarning rahbariyati yuqoriga noto'g'ri axborot berish va qo'shib yozishga majbur bo'lgan edi. Aslida F.I.Razzakovning qayd etishicha, qo'shib yozish markazning kapitalistik mamlakatlardan sotsialistik mamlakatlarning ustunligini ko'z-ko'z qilish maqsadida maxsus tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan. [16, 246-b.]

Ta'lim va meditsina xodimlari hamda o'quvchilarni paxta terimiga jalb etish kampaniyasi 2-3 oyga cho'zilib ketishi odatga aylangandi. Uzoq yillar Qiziriq(sobiq Lenin yo'li) tumanida maktab direktori lavozimida faoliyat yuritgan Nabi Xalilovning so'zlariga ko'ra maktab o'quvchilari bir o'quv yilida uch-to'rt oy maktabga borishgan, boshqa vaqtlarda asosan qishloq xo'jalik ishlariga jalb etilgan. Bu o'z navbatida o'rta maxsus va oliy ta'lim tizimlarida mutaxassislar tayyorlash ishining sifatiga ta'sir qilmasdan qolmadi. Oliy o'quv yurtlari malakali professor-o'qituvchilar tarkibi bilan ta'minlanmadi, ta'lim olishning zamonaviy texnikaviy vositalari eskirib ketdi. Bu sohada sifatga emas, balki miqdorga e'tibor berish odatga aylandi.

SSSRning markaziy ommaviy axborot vositalarida O'zbekistonda paxta ishlab chiqarishda katta hajmdagi "qo'shib yozishlar", aksariyat mansabdorlarning "korrupsiyalashganligi", "poraxo'rlikning avj olganligi" kabi tuhmatdan iborat ayblovlarni e'lon qilinishi, bu kabi ayblovlarni Moskvadagi partiya rahbariyatining qo'llab-quvvatlashi natijasida respublikada ijtimoiy-siyosiy holat tanglashdi. Boshqacha aytganda, hali o'zining ijtimoiy-siyosiy asosiga ega bo'lmagan oshkoralik va tanqidbozlik kampaniyasi O'zbekiston uchun qandaydir "jazolash chorasi" sifatida namoyon bo'ldi.

Sovet hukumat rahbariyati tomonidan O'zbekistonga ketma-ket ravishda Bosh prokuraturaning amaldorlari, ichki ishlar vazirligi va davlat xavfsizlik qo'mitasi tezkor xodimlarini yuborish an'anaga aylandi. Bu idoralar orasida shaxsiy tarkibi, harakatlanish hududi va ta'sir kuchi nuqtai nazaridan eng yirigi hisoblangan O'zbekiston SSR IIVga markazdan 1984-1989-yillarda hammasi bo'lib 150 ta xodim kelgan [1, 152-b.]. Ularning haftalik, oylik tergov ishlari natijalari butun ittifoq ommaviy axborot vositalarida namoyish qilina boshlandi. O'zbekiston qisqa davr ichida SSSRning boshqa Respublikalari o'rtasida "korrupsiyalashish" timsoliga aylangan edi. [18, 245-6].

1983-1989-yillar ichida markazdan kelgan "desantchilar" faoliyati natijasi o'laroq respublikadagi kolxoz raislari va sovxoz direktorlarining 60 foizidan ko'prog'i, qishloq xo'jaligi sohasidagi yetakchi mutaxassislarining qariyb 45 foizi, barcha paxtachilik brigadasi boshliqlarining uchdan biri o'z lavozimlaridan olib tashlandi. Bu lavozimda ishlayotgan 40 mingga yaqin fuqarolar markazdan kelgan tergovchilar qiynog'i ostida qoldi [2, 72-73-b.]. Ular tergovlar davrida tergov izolyatorlarida saqlandi, ularning ko'pchiligi turmular va lagerlariga yuborildi. Bu holat o'zbek xalqining ruhini tushirib yubordi. Viloyatda vahimachilik avj oldi, ertangi kunga ishonmaslik, ijtimoiy tushkunlik, passivlik o'sha davrning o'ziga xos belgilaridan biriga aylandi. Uzoq yillar Qiziriq tumanida faoliyat olib borgan Chori Alimov fikricha "... aholi o'zlarining kunlik doimiy ish faoliyatini olib borayotgan bir paytda, "paxta ishi" kompaniyasi davrida shov-shuvlar, qama-qamalar aholini ijtimoiy maishiy turmushini izdan chiqardi. Tuman rahbarlari qo'rquv va vahimada kun kechirdi, tizimli faoliyat butunlay izdan chiqdi".

Viloyatdagi mahalliy gazetalarda ham ittifoq miqyosida chop etiladigan nashrlardagi maqolalarni chop etish, munosabat bildirish bo'yicha topshiriqlar bo'lib turgan. Gdlyan va Ivanov va ularning tarafdorlari tomonidan Respublika hamda markaz OAVlarida omma e'tiborini chalg'ituvchi, uydirma ma'lumotlarning doimiy berib borilganligi butun jamoatchilikda noto'g'ri fikr va dunyoqarashni shakllanishiga olib keldi [11, 330-b.]. Ular shon shuhratga ega bo'lish uchun matbuotdan ustalik bilan foydalanishdi.

"Paxta ishi" va "o'zbeklar ishi"ni butun bir o'zbek millatiga nisbatan qo'llanilishi, o'zbek xalqini butun ittifoq bo'ylab "salbiy obraz" timsoli sifatida targ'ib etilishi nafaqat ijtimoiy yoki huquqiy adolatsizlik, balki butun bir millatga nisbatan tuhmat edi. Chunki, bu davrda butun

dunyoga ittifoqdagi sotsializm tuzumining ustunligini namoyish etish maqsadida SSSR xalq xo'jaligining barcha sohalarida qo'shib yozishlar avj olganligi, bu kabi holatlar barcha ittifoqdosh Respublikalar, hattoki Rossiya Respublikasi uchun xos ekanligi hech kimga sir emas edi. Shuning uchun ham bu kabi O'zbekistonga nisbatan o'tkazilgan kampaniyalar o'zbek millatining KPSSga nisbatan, SSSR davlatiga nisbatan salbiy munosabatlarini shakllantirdi. Shuningdek, XX asrning 80-yillari oxiriga kelib nafaqat xalqning, balki Respublika hukumatining markazning mustamlakachilik siyosatiga qarama-qarshi bo'lgan milliy manfaatlar asosida siyosat yurita boshlashi natijasida O'zbekistonning davlat mustaqilligiga erishishi uchun tarixiy, siyosiy, iqtisodiy shart-sharoitlar yetilib kelmoqda edi [17, 2016].

Markaz tomonidan e'lon qilingan "qayta qurish" islohotlari dastlab siyosiy sohaga tatbiq qilindi. Iqtisodiy soha xuddi oldingi davrdagidek yana siyosat boshqaruvi ostida qoldi. Iqtisodiyotning rivojlanishi qonuniyatlarini mensimaslik, uni kommunistik mafkuraning o'simtasiga aylantirib qo'yish natijasida xalq xo'jaligi bilan ijtimoiy-siyosiy hayot o'rtasidagi muvozanat buzilib, uning natijasida davlat va mahalliy boshqaruvda katta muammolar paydo bo'ldi [15]. Bu holat xalqning turmush sharoitini yanada og'irlashtirib yubordi.

Xulosa. Bu davrda kommunistik partiya rahbariyatidagi o'zgarishlar, "qayta qurish" siyosati ham respublikadagi iqtisodiy-ijtimoiy hayotni yaxshi tomonga o'zgartira olmadi. O'zbekistonning birinchi Prezidenti I.A. Karimov sobiq ittifoq davridagi O'zbekistonning iqtisodiy holatini quyidagicha baholagan edi: "O'zbekiston iqtisodiyoti, asosan, xomashyo tayyorlashga yo'naltirilgan, biryoqlama rivojlanish hisobidan mo'rt va nochor holga tushib qolgan bo'lib, iqtisodiyotga, ekologiya va aholi genojamg'armasiga halokatli ta'sir o'tkazadigan paxta yakkahokimligi yurtimizdagi vaziyatni jar yoqasiga olib kelib qo'ygan edi. Buning oqibatida ulkan tabiiy, mineral-xomashyo, mehnat va inson salohiyatiga ega bo'lishiga qaramay respublikamiz sobiq SSSRda aholi turmush darajasi, ijtimoiy va gumanitar sohalar rivoji bo'yicha oxirgi o'rinlardan birida turar edi" [3, 58-b.]. "Paxta ishi", "o'zbeklar ishi" siyosati markazning SSSR inqirozi kuchayib ketib, tanazzul topishi muqarrar bo'lgan davrdagi uydurmasi edi. Ushbu o'zbek xalqiga qaratilgan nohaq siyosat va ayblovdan O'zbekiston xalqi, jumladan, uning janubiy viloyatlari ahli juda og'ir, tuzatib bo'lmaydigan moddiy va ma'naviy zararga duchor bo'ldilar. Nohaq ayblangan kishilarni oqlash, adolatni qaror toptirish uchun o'zbek xalqiga mustaqillik zarur edi va mustaqillik tufayli nohaq ayblangan kishilarning yuzlari yorug' bo'lib, mustabid tuzum qamoqxonalariга bardosh berib, sog'-omon qolganlari o'z oilalariga qaytib kelishga muvaffaq bo'ldilar. Azob-uqubatlarga chiday olmay olamdan o'tganlari esa, qatag'on qurbonlari singari oqlanib, ularning farzandlari oldidagi munosib nomlari tiklandi, insoniy qadriyatlarini o'rniga qo'yildi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Azizxo'jayev A. Chin o'zbek ishi. – T.: Akademiya, 2003. – B. 152-153.
2. Jo'rayev N. Tafakkurdagi evrilish. – T.: Sharq, 2001. – B.72-73.
3. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida.– Toshkent: O'zbekiston, 2011. – B. 47-49, 58.
4. Nazarov O. Yulduzi so'ngan qahramon yoxud qatag'on qurboni.//Surxonxondaryo: ilm va tafakkur.Termiz. №3-2023. B.54-57.
5. O'zbekiston tarixi (1917–1991 yillar). 2-kitob. Mas'ul muharrirlar: R. Abdullayev, Q. Rajabov, M. Rahimov. – T.: O'zbekiston, 2019. 248-b.
6. Rajabov Q. Ilmiy xabarnoma, ADU, №2-2014. b-54.
7. Surxonxondaryo viloyat davlat arxivi, F. 45- jamg'arma, 1-ro'yxat, 2751-ish, 187-b.

8. Surxondaryo viloyat davlat arxivi, F. 45- jamg'arma, 1-ro'yxat, 2753-ish, 29-b.
9. Surxondaryo viloyat davlat arxivi, F. 45- jamg'arma, 1-ro'yxat, 3666-ish, 186-b.
10. Surxondaryo viloyat davlat arxivi, F. 50- jamg'arma, 1-ro'yxat, 16-ish, 14-b.
11. Yo'ldoshev I. Maxfiy mahkama yoxud qonunsiz qamalanganlar qissasi. Samarqand. Turon nashr, 2021. B-330.
12. Назаров О. М. Усиление хлопковой монополии в Сурхандарьинской области и его социально-экономические последствия.//Таълим ва инновацион тадқиқотлар. Бухоро. №6-2023., В.45-49.
13. Народное хозяйство Узбекской ССР в 1980 г. –с. 97, 100-101.
14. Народное хозяйство Узбекской ССР в 1980 г. Статистический ежегодник. –Ташкент: Узбекистан, 1981. –с. 100, 105-106-107.
15. Политика «перестройки» и ее крах // <http://vek-noviy.ru/istoriya-uzbekistana-1917-1991-g/uzbekistan-na-puti-k-nezavisimosti.html>.
16. Раззаков Ф.И. Коррупция в Политбюро. Дело «красного узбека». – М.:Алгоритм, 2009. –с. 246.
17. Социальное развитие советского общества // http://histerl.ru/otechestvennaia_istoria/noveishee_vremia/socialnoe_razvitie_sovetskogo_obshestva.htm.
18. Социально-экономическая жизнь Узбекистана в 1950-1990 годах. Возникновение кризисной ситуации // <http://vek-noviy.ru/istoriya-uzbekistana-1917-1991-g/sotsialno-ekonomicheskaya-zhizn-uzbekistana-v-1950-1990-g.html>.
19. Muzrobovich, N. O. (2023). " The Cotton Case"-the Last Repressive Policy of the Authoritarian Soviet Regime. *Central Asian Journal of Social Sciences and History*, 4(1), 82-90.
20. Назаров, О. М. (2023). УСИЛЕНИЕ ХЛОПКОВОЙ МОНОПОЛИИ В СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕГО СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ: Назаров Отабек Музрабович, исследователь Термезского государственного университета. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (6), 46-49.
21. Otabek, N. (2023). A HERO WITH A FADED STAR OR A VICTIM OF REPRESSION. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 5(08), 27-32.
22. Дусназаров, М. И., & Жумаева, Ш. Ч. (2020). Теоретические основы понятия семейного воспитания с позиций становления и развития культурной традиции. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (1), 151-154.
23. Shodavlatovna, D. S., & Chorievna, J. S. (2021). The issue of a just king in kaikous's nightmare. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(3), 1416-1420.
24. Жумаева, Ш. Ч. (2020). РАЗВИТИЕ И СОХРАНЕНИЕ АУТЕНТИЧНОСТИ КАК УСЛОВИЕ ЕСТЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (4), 46-49.
25. Chorievna, J. S. (2022). Livestock Reforms in Surkhandarya. *Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences*, 4, 68-70.
26. Jumayeva, S. (2023). IMPORTANCE OF ANIMAL HUSBANDRY TODAY, DEVELOPMENT PERSPECTIVES. *Open Access Repository*, 9(9), 23-26.
27. Жумаева, Ш. Ч. (2019). ЭПОХА ПЕРВООБЫТНООБЩИННОГО СТРОЯ. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (1), 27-30.
28. JUMAYEVA, S. (2023). IMPORTANCE OF LIVESTOCK IN AGRICULTURE, DEVELOPMENT PROSPECTS. *World Bulletin of Social Sciences*, 19, 167-169.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).